

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АВАРІЙНО-
РЯТУВАЛЬНИХ РОБІТ

(назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Національного університету
цивільного захисту України
д-р наук з держ. упр., професор

В.П. Садковий

" ____ " _____ 2017 р.

«ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА РЯТУВАЛЬНИКА»

(назва навчальної дисципліни)

навчальної Програма вибіркової дисципліни
(обов'язкової, вибіркової)
підготовки бакалавра
(назва освітнього ступеня)
спеціальності 263 «Цивільна безпека»
(шифр і назва спеціальності)
спеціалізації «Цивільний захист»

Розробник(и) програми:

Демент М.О. – старший викладач кафедри організації та технічного забезпечення аварійно-рятувальних робіт Національного університету цивільного захисту України, кандидат педагогічних наук
(посада, науковий ступінь та вчене звання)

Програму навчальної дисципліни рекомендовано кафедрою

організації та технічного забезпечення аварійно-рятувальних робіт
(назва кафедри)

Протокол від «__» _____ 201__ року № __

Начальник (завідувач) кафедри організації та технічного забезпечення аварійно-рятувальних робіт
(назва кафедри)

_____ В.О. Собина
(підпис) (прізвище та ініціали)

«__» _____ 20__ року

Рекомендовано вченою радою факультету цивільного захисту
(назва факультету)

Протокол від «_____» _____ 20__ року № _____

Голова вченої ради факультету цивільного захисту
(назва факультету)

_____ М.М. Удянський
(підпис) (прізвище та ініціали)

«_____» _____ 20__ року

Схвалено вченою радою університету _____

Протокол від «_____» _____ 20__ року № _____

ВСТУП

Програма вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Професійна підготовка рятувальника» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки бакалавра циклу професійної підготовки, в галузі знань 26 «Цивільна безпека», спеціальність - 263 «Цивільна безпека», спеціалізація – «Цивільний захист».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є вимоги нормативно-правових актів щодо організації та діяльності підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту; призначення, принципи будови, тактико-технічні характеристики та правила експлуатації пожежної та аварійно-рятувальної техніки, пожежно-технічного оснащення, аварійно-рятувального інструменту та спеціального спорядження; загальні характеристики надзвичайних ситуацій та основні причини їх виникнення і наслідки; правила безпеки праці під час проведення всіх видів робіт; типові способи роботи під час ліквідації надзвичайної ситуації, розшуку постраждалих, їх транспортування та евакуації із небезпечної зони; роботи з аварійно-рятувальним та пожежно-технічним оснащенням; виконання основних нормативів з пожежно-рятувальної підготовки.

Міждисциплінарні зв'язки: теоретичний матеріал базується на основі таких дисциплін як «Фізика» та «Хімія». Як дисципліна професійного напрямку «Професійна підготовка рятувальника» узагальнює та використовує теоретичний та практичний досвід роботи територіальних підрозділах ОРС ЦЗ з питань організації внутрішньої та караульної служб, порядку організації роботи щодо експлуатації пожежної та аварійно-рятувальної техніки, експлуатації рукавного господарства та пожежно-технічного оснащення, з питань безпеки праці в черговій зміні АРЗ СП. Через це «Професійна підготовка пожежного» є теоретичною основою для вивчення таких дисциплін як «Рятувальна та загальна фізична підготовка», «Організація служби і підготовки», «Тактика ліквідування надзвичайних ситуацій», «Аварійно-рятувальна, інженерна та протипожежна техніка», «Організація аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт», організації та проведення «Навчальної практики на посаді командира відділення аварійно-рятувального підрозділу».

Програма навчальної дисципліни складається з таких модулів:

1. Пожежна, аварійно-рятувальна техніка та оснащення, засоби захисту рятувальників підрозділів ОРС ЦЗ.
2. Організація служби в підрозділах Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту.
3. Робота з пожежним та аварійно-рятувальним обладнанням.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Професійна підготовка рятувальника» є набуття здобувачами вищої освіти компетентностей, знань, умінь і навичок для здійснення професійної діяльності під час несення служби,

при роботі по ліквідації наслідків надзвичайної ситуації у суворій відповідності до вимог керівних документів.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Професійна підготовка рятувальника» є опанування здобувачами знань, вмінь та навичок щодо вирішення професійних завдань щодо виконання службових обов'язків рятувальника в підрозділах Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми здобувачі вищої освіти повинні:

знати :

- статутні та нормативні документи, що регламентують функціонування аварійно-рятувальних служб;
- права та посадові обов'язки рятувальників під час проведення аварійно-рятувальних робіт;
- загальні відомості (класифікацію, призначення, функціональні можливості) про техніку, технічні засоби, оснащення, інше обладнання та засоби індивідуального захисту, які є в аварійно-рятувальних службах, їх підрозділах і використовуються під час аварійно-рятувальних робіт;
- виробничі потужності та режими роботи обладнання;

вміти:

- виконувати обов'язки осіб внутрішнього наряду чергової зміни;
- взаємодіяти з іншими рятувальниками в аварійних ситуаціях;
- проводити рятування людей та саморятування, під час проведення аварійно-рятувальних робіт;
- проводити розвідку, пошук постраждалих і первинну оцінку оперативної обстановки на місці надзвичайної ситуації;
- застосовувати засоби індивідуального захисту, спеціальне оснащення та спорядження при рятуванні людей;
- здійснювати профілактичний огляд, налагоджування, дрібний ремонт засобів захисту та іншого спорядження, технічне обслуговування і ремонт аварійно-рятувальних засобів, техніки та оснащення.

мати навички:

- застосування засобів захисту тіла;
- застосування спеціального оснащення та спорядження;
- застосування аварійно-рятувального інструменту та пожежно-технічного обладнання;
- проведення профілактичного огляду.

1.4. Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти:

Загально-професійні:

- здатність виконувати індивідуальні та групові дії при проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт;

– здатність використовувати техніку, технічні засоби, оснащення, інше обладнання під час аварійно-рятувальних робіт.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 225 годин/7,5 кредитів ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Модуль № 1. Пожежна, аварійно-рятувальна техніка та оснащення, засоби захисту рятувальників підрозділів ОРС ЦЗ

Засоби індивідуального захисту рятувальника. Пожежні рукава та рукавне обладнання. Пожежні стволи. Обладнання для утворення повітряно-механічної піни. Переносні пожежні драбини. Механізований та немеханізований аварійно-рятувальний інструмент. Призначення, класифікація та тактико-технічні характеристики. Загальні відомості про горіння та горючі речовини. Первинні засоби пожежогасіння. Ручні та пересувні вогнегасники. Призначення, тактико-технічні характеристики та комплектація аварійно-рятувальних автомобілів першої допомоги, які знаходяться на оснащенні в підрозділах ОРС ЦЗ.

Модуль № 2. Організація служби в підрозділах Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту

Організація караульної служби в АРЗ СП. Вимоги безпеки праці до службових приміщень та споруд. Організація проведення зміни чергових змін в підрозділах АРЗ СП. Загальні відомості про протипожежне водопостачання.

Збір, виїзд, порядок слідування за сигналом «Тривога». Оперативне розгортання сил та засобів. Застосування гідравлічного аварійно-рятувального інструменту при проведенні аварійно-рятувальних робіт. Застосування пневматичного аварійно-рятувального інструменту при проведенні аварійно-рятувальних робіт. Надзвичайні ситуації.

Модуль № 3. Робота з пожежним та аварійно-рятувальним обладнанням

Робота з пожежними рукавами, стволами та пожежною арматурою. Робота з рятувальною мотузкою. Робота з ручними пожежними драбинами. Оперативне розгортання. Проведення аварійно-рятувальних робіт на воді.

3. Рекомендована література

1. Кодекс цивільного захисту України. Кодекс України, від 02.10.2012 № 5403-VI.
2. Колєнов О.М., Безуглов О.Є., Іщук В.М. Первинна підготовка пожежного-рятувальника : Навч. посібник – Х., 2013.
3. Наказ МВС України від 15.06.2017 р. № 511 Про затвердження Порядку організації службової підготовки осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту.

4. Наказ МНС України від 07.10.2014 року № 1032 Про затвердження Порядку організації внутрішньої, гарнізонної та караульної служб в органах управління і підрозділах Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту Державної служби України з надзвичайних ситуацій.

5. Наказ МНС України від 13.03.2012 року № 575 Про затвердження Статуту дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту.

6. Наказ МНС України від 7.05.2007 року № 312 Про затвердження Правил безпеки праці в органах і підрозділах МНС України.

7. Наказ МНС України від 30.12.2014 року № 1417 Про затвердження Правил пожежної безпеки в Україні.

8. Наказ МНС України від 02.04.04р. №151 Про затвердження Типових норм належності вогнегасників.

9. Наказ МНС України від 02.04.04р. №152 Про затвердження Правил експлуатації вогнегасників.

10. Наказ МНС України від 22.04.2003 р. № 119. Про затвердження Класифікаційних ознак надзвичайних ситуацій.

11. Державний класифікатор надзвичайних ситуацій. ДК - 019-2010.

12. Безуглов О.Є., Коленов О.М. Пожежні рукава та рукавне обладнання. Практичний посібник. Харків: УЦЗУ, 2007.

13. Інструкція по експлуатації та ремонту пожежних рукавів. Київ - 1994 р.

14. Пожежно-рятувальна підготовка/[Безуглов О.Є., Горпинич І.А., Олійник Д.В. та ін.]; під ред. О.Є. Безуглова. – Х. : КП «Міська друкарня», 2011 – 228 с.

15. Нормативи з ПСП. Київ 1995р.

16. ДСТУ 4366:2004 Одяг пожежника захисний.

17. ДСТУ 4446:2005 Взуття пожежника захисне.

18. ДСТУ 3931-99 Рукава пожежні всмоктувальні й напірно-всмоктувальні. Загальні технічні вимоги й методи випробувань.

19. ДСТУ 3810-98 Рукава пожежні напірні. Загальні технічні умови.

20. ДСТУ 3950-2000 Головки з'єднувальні для пожежного обладнання.

21. ДСТУ 2108-92 (ГОСТ 12963-93) Сітки всмоктувальні.

22. ДСТУ 2111-92 (ГОСТ 8037-93) Розгалуження рукавні.

23. ДСТУ 2800-94 (ГОСТ 14279-95) Водозбирач рукавний.

24. ДСТУ 2798-94 (ГОСТ 14286-95) Ключі для пожежної з'єднувальної арматури.

25. ДСТУ 2799-94 (ГОСТ 2071-95) Затискачі для пожежних рукавів.

26. ДСТУ 2109-92 (ГОСТ 7498-93) Гідроелеватор пожежний.

27. ДСТУ 2112-92 (ГОСТ 9923-93) Стволи пожежні ручні.

28. ДСТУ 2802-94 (ГОСТ 9029-95) Стволи пожежні лафетні комбіновані.

29. ДСТУ 2113-92 (ГОСТ 12962-93) Генератори піни середньої кратності.

30. ДСТУ 2107-92 (ГОСТ 11101-93) Стволи повітряно-пінні.

31. ДСТУ 2110-92 (ГОСТ 7183-93) Пінозмішувач.

32. ДСТУ 3906-99 (ГОСТ 8556-72) Драмбини пожежні ручні.
33. Спеціальне водопостачання : Підруч. / І.А. Антіпов, М.М. Кулешов, А.М. Чернуха та ін. — Х : АЦЗУ, 2004.
34. Н. Н. Чистяков, Ю. Ш. Коган, Е. Е. Кирюханцев. «Противопожежное водопостачання будівель.» 1990 р.
35. Пожежна та аварійно-рятувальна техніка : (Історія, сьогодення, майбутнє) / О.М. Ларін, І.М. Грицина, С.В. Васильєв, Кривошей Б.І. ; Під заг. ред. О.М. Ларіна . — Х. : АГЗУ, 2005 г.
36. Програма стажування курсантів НУЦЗУ на посаді пожежника-рятувальника караулу підрозділу ОРС ЦЗ.
37. Рекомендації по методиці проведення занять по вогневій смузї психологічної підготовки.
38. П.П. Ключ, В.Г. Палюх, А.С. Пустовой та ін. Пожежна тактика: Підручник — Х.: Основа, 1998
39. Бушмин В.А. и др. Пожарно-строевая подготовка: Учеб. Пособие. — 2-е изд., перераб. и доп. — М., 1985. — 224 с.
40. Н.Г. Шкарабура „Посібник по ПСП”, Черкаси-2001.
41. Моисеев Т.Г. и др. Практическое пособие по пожарно-строевой подготовке. — М., 1972. — 176 с.
42. Пожарно-прикладной спорт: Правила соревнований. — М., 1990г.
43. Шойгу С.К. Учебник спасателя. Издание второе переработанное и дополненное.
44. М.І. Адаменко и др. Аварійно-рятувальні та аварійно-відбудовні роботи. Практичний посібник. Харків, 2002.- 80 с.
45. Холматро техника спасения из автомобилей.
46. Спасательные ситемы Холматро.
47. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників МНС України.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

В процесі вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти виконують три модульних роботи. Підсумковою формою контролю є екзамен в 2Б семестрі.

Для оцінки знань здобувачів вищої освіти використовується поточний та підсумковий контролю. Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті методом фронтального опитування, тестування, письмової контрольної роботи, машинного контролю та виконання практичних вправ. Підсумковий контроль – виконання модульної контрольної роботи.

Розробник(и) програми:
старший викладач кафедри ОТЗАРР,
кандидат педагогічних наук

(посада, вчене звання, ступінь)

(підпис)

М.О. Демент

(прізвище та ініціали)